REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
01 4735 550
gp@zagovornik-rs.si

REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Podpisnik:Miha Lobnik
Izdajatelj certifikata:Republika Slovenija
Serijska št. certifikata:6d 0f 14 5e 00 00 00 00
Datum poteka certifikata:16.01.2022
Datum in čas podpisa:18:15, 12.02.2021
Referenčna številka:0702-16/2021/2

MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE, ZNANOST IN ŠPORT

in

REPREZENTATIVNI SINDIKATI
organizirani v dejavnosti vzgoje in izobraževanja

Številka: 0702-16/2021/2
Datum: 12. 2. 2021

Zadeva: **Priporočilo Zagovornika načela enakosti za izenačitev položaja moških in žensk v 62. členu Kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji**

Spoštovani,

na Zagovornika načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) se je obrnil posameznik s Pozivom k oceni diskriminatornosti 62. člena Kolektivne pogodbe za dejavnost vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (v nadaljevanju: KP VIZ). Pobudnik meni, da 62. člen KP VIZ diskriminatorno zmanjšuje učno obveznost za 2 uri za moške s 35 leti delovne dobe, za ženske pa že po 30 letih delovne dobe. V praksi to pomeni, da moški 5 let (od dopolnjenih 30 let delovne dobe do dopolnjenih 35 let delovne dobe) prejemajo nižje plačilo za enako število opravljenih učnih ur kot ženske.

Zagovornik se je seznanil z 62. členom KP VIZ ter z učinki te določbe v praksi glede na zatrjevano diskriminatornost na podlagi osebne okoliščine spola. Izhajajoč iz sprememb pokojninske zakonodaje razlika glede na spol, kot je opredeljena v 62. členu KP VIZ za moške in ženske, ni skladna z zakonodajnimi trendi na tem področju. Zagovornik za razlikovanje med moškimi in ženskami v tej določbi ne vidi več utemeljenega razloga.

Upoštevajoč navedeno Zagovornik na podlagi druge, šeste in sedme alineje 21. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18–ZNOrg – ZVarD) podaja priporočilo:

1. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport ter reprezentativni sindikati naj pristopijo k spremembi 62. člena KP VIZ na način, da položaj moških in ženskih vzgojiteljev, pomočnikov vzgojitelja, varuha, učitelja in predavatelja višje šole izenačijo pri zmanjšanju učne obveznosti.

Zagovornik vse naslovnike vljudno naproša, da se seznanijo s predstavljeno problematiko ter priporočilom. Vljudno naproša tudi za povratno informacijo, ali boste pristopili k spremembi 62. člena KP VIZ ali ne – in ali za izenačitev položaja moških in žensk iz 62. člena KP SVIZ obstajajo kakšni razlogi, ki vam preprečujejo izenačitev položajev.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (po e-pošti: gp.mizs@gov.si),
- SVIZ – Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (po e-pošti: tajnistvo@sviz.si),
- Visokošolski sindikat Slovenije (po e-pošti: vss@sindikat-vss.si),
- Zveza svobodnih sindikatov Slovenije (po e-pošti: zsss@sindikat-zsss.si),
- Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije (Sindikat VIR) (po e-pošti: vir@sindikat-zsss.si),
- Neodvisni sindikat delavcev Ljubljanske univerze (po e-pošti: sindikat@nsdlu.si),
- zbirka dok. gradiva.

Priloga:
- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu št. 0702-16/2021/2

UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU

Zagovornik priporoča socialnim partnerjem KP VIZ, da:

1. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport ter reprezentativni sindikati pristopijo k spremembi 62. člena KP VIZ na način, da položaj moških in ženskih vzgojiteljev, pomočnikov vzgojitelja, varuha, učitelja in predavatelja višje šole izenačijo pri zmanjšanju učne obveznosti.

I. PRISTOJNOSTI IN NALOGE ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) je neodvisen državni organ, ustanovljen na podlagi ZVarD, ki deluje na področju **varstva pred diskriminacijo in spodbujanja enakosti.** ZVarD zavezuje državne organe, lokalne skupnosti, samoupravne narodne skupnosti in nosilce javnih pooblastil, da na svojem področju v okviru svojih pristojnosti ustvarjajo **pogoje za enako obravnavanje vseh oseb, ne glede na katero koli osebno okoliščino.**

Zagovornik s svojimi ugotovitvami pravno formalno ne more posegati v kolektivno dogovarjanje med delodajalci in predstavniki zaposlenih oziroma v samo vsebino kolektivnih pogodb. Poseg v kolektivno pogodbo se lahko doseže zgolj v sodnem postopku, pred pristojnim delovnim sodiščem, katerega pričetek je neodvisen od ugotovitev oziroma postopka pred Zagovornikom. Zagovornik prav tako ni pristojen za izvedbo ocene diskriminatornosti kolektivne pogodbe po 38. členu ZVarD, saj skladno z 21. členom Zakona o ustavnem sodišču[1] (v nadaljevanju: ZUstS) tudi slednje ni pristojno niti za presojo ustavnosti oz. zakonitosti internih aktov (le-ti namreč nimajo narave podzakonskega predpisa v smislu tretje alineje prvega odstavka 21. člena ZUstS ali narave splošnih aktov v smislu pete alineje prvega odstavka 21. člena) niti kolektivnih pogodb. To izhaja iz Sklepa U-I-53/11-3 dne 9. 3. 2012, v katerem je Ustavno sodišče RS izrecno poudarilo, da po ustaljeni ustavnosodni presoji ni pristojno za presojo ustavnosti in zakonitosti določb kolektivnih pogodb, temveč so za presojo ustavnosti kolektivnih pogodb pristojna delovna sodišča v kolektivnih delovnih sporih. Lahko pa Zagovornik v okviru svoje sistemske funkcije spremlja splošno stanje v Republiki Sloveniji na področju varstva pred diskriminacijo in položaja oseb z določenimi osebnimi okoliščinami.

V skladu z 21. členom ZVarD Zagovornik daje **priporočila** glede »preprečevanja in odpravljanja diskriminacije ter sprejemanja posebnih in drugih ukrepov za odpravo diskriminacije«. Priporočila Zagovornika se lahko nanašajo na določeno ugotovljeno **diskriminatorno prakso** (odpravljanje diskriminacije) ali **tveganje** (preprečevanje diskriminacije). Priporočila Zagovornika se pri tem nanašajo tudi na obstoječo zakonodajo ali zakonske predloge.

[1] Uradni list RS, št. 64/07 – UPB in 109/12.

II. RAZLOGI ZA PRIPRAVO PRIPOROČILA

Na Zagovornika se je obrnil posameznik s Pozivom k oceni diskriminatornosti 62. člena KP VIZ. Zagovornik se je do izpostavljene problematike opredelil v skladu s svojimi zakonitimi pristojnostmi.

Pooblastila ter pristojnosti Zagovornik črpa iz ZVarD (zlasti 21. člen), ki opredeljuje personalno in materialno pristojnost Zagovornika. Personalna pristojnost se nanaša na vprašanje, kdo lahko uveljavlja varstvo pred diskriminacijo; gre zlasti za fizične osebe ali skupine oseb, v določenem obsegu pa tudi pravne osebe.[2] Materialna pristojnost pa se nanaša na področja,[3] na katerih osebe uživajo varstvo pred diskriminacijo; pri tem je med »varovanimi področji« v 2. členu ZVarD (1. – 4. alineja) še posebej izpostavljeno področje dela, kamor sodijo tudi zaposlitveni pogoji in pogoji dela. Najprej s prej veljavnim Zakonom o uresničevanju načela enakega obravnavanja in nato z ZVarD so bile v slovenski pravni red prenesene tudi evropske direktive, izrecno tudi Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu ter Direktiva 2006/54/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o uresničevanju načela enakih možnosti ter enakega obravnavanja moških in žensk pri zaposlovanju in poklicnem delu, katerih predmet urejanja je prav področje dela in zaposlovanja oziroma na tem področju zapovedano varstvo pred diskriminacijo.

[2] Slednja lahko varstvo pred diskriminacijo uveljavlja le, če je izpostavljena diskriminaciji zaradi osebnih okoliščin posameznikov, ki so povezani s to pravno osebo (3. odstavek 1. člena ZVarD).

[3] Skladno z ZVarD se enako obravnavanje nanaša samo na področja družbenega oziroma javnega življenja, torej na področja, na katerih posamezniki (oz. pravne osebe) uveljavljajo svoje pravice oziroma izvajajo dolžnosti, ter nastopajo v pravnem prometu. Pri tem 2. člen ZVarD še posebej izpostavlja področje dela in zaposlovanja kot eno od »varovanih področij«.

III. OBRAZLOŽITEV PRIPOROČILA ZAGOVORNIKA NAČELA ENAKOSTI

62. člen KP VIZ (varstvo starejših delavcev) določa:

Vzgojitelju, pomočniku vzgojitelja, varuhu, učitelju in predavatelju višje šole s 35 leti delovne dobe oziroma s 30 leti delovne dobe za ženske, od tega najmanj 25 let oziroma 20 let v vzgoji in izobraževanju za ženske, se učna obveznost, vzgojno delo ali delovno usposabljanje zmanjša za 2 uri.
Pedagoškim delavcem, ki so morali za nastop dela v vzgoji in izobraževanju izpolnjevati z zakonom predpisan pogoj o pridobljenih ustreznih delovnih izkušnjah in so ta pogoj izpolnili, se pri ugotavljanju delovne dobe iz prejšnjega odstavka k delovni dobi v vzgoji in izobraževanju prišteje tudi dejanska delovna doba, ki jo je delavec kot pogoj za nastop dela v vzgoji in izobraževanju izpolnil s predhodno pridobljenimi delovnimi izkušnjami.
Delavec oziroma delavka iz prvega odstavka prejema plačo za polni delovni čas.

Zagovornik se je seznanil z 62. členom KP VIZ ter z učinki te določbe v praksi glede na zatrjevano diskriminatornost na podlagi osebne okoliščine spola.

Zagovornik ugotavlja, da je bila KP VIZ sprejeta leta 1994, določba 62. člena pa je bila nato še enkrat spremenjena v letu 1999 na način, da je razširila kategorije varovanih delavcev ter uvedla dodaten pogoj.

Določba 62. člena KP VIZ je bila v letu, v katerem je bila KP sprejeta, smiselno usklajena z določbami tedaj veljavne pokojninske zakonodaje, ki je za moške in ženske določala različne pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. V zakonu pa so bila urejena tudi prehodna obdobja, ki so postopoma vodila k zviševanju upokojitvene starosti tako moških kot žensk. Četrti odstavek 39. člena ZPIZ je določal, da zavarovanec pridobi pravico do starostne pokojnine, ko dopolni pokojninsko dobo 40 let (moški) oziroma 35 let (ženska) in starost 58 let (moški) oziroma 53 let (ženska). V tej ureditvi je določba 62. člena KP VIZ smiselno logično sledila ureditvi iz ZPIZ, saj je tako moškim kot ženskam zmanjšala obremenitev okvirno pet let pred izpolnitvijo pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine. KP VIZ se sicer navezuje na pridobljeno delovno dobo, medtem ko so pogoji za pridobitev pravice do starostne pokojnine vezani na pokojninsko dobo, vendar je iz te ureditve mogoče razbrati namen določbe KP VIZ in razloge za različno urejanje položaja moških in žensk, za katere se 62. člen KP VIZ uporablja. Z različno postavitvijo delovne dobe za moške in ženske jih je ta določba izenačila na način, da so tako prvi kot drugi pet let pred izpolnitvijo pogojev za starostno pokojnino uživali posebno varstvo zaradi starosti.

Pokojninska zakonodaja pa se je od leta 1992 pa do danes, ko je urejena z ZPIZ-2, bistveno spremenila. Prehodna obdobja, v katerih sta se dvigovali pokojninska doba in starost za starostno upokojitev, so potekla. Za ženske in za moške danes v celoti veljajo pogoji po ZPIZ-2. Osnovno vodilo (starostne meje za pridobitev pravice do starostne pokojnine se lahko znižajo) pa je, da pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine pridobi zavarovanec (moški in ženska) pri starosti 65 let, če ima dopolnjenih najmanj 15 let zavarovalne dobe oziroma pri starosti 60 let, če ima dopolnjenih 40 let pokojninske dobe brez dokupa. Tako razlike med moškimi in ženskami pri samem izpolnjevanju pogojev za pridobitev pravice do starostne pokojnine več ne obstajajo (razlike so le še v odmernem odstotku pokojnine v prid žensk, pri čemer je za moške predviden postopen dvig odmernih odstotkov v 6-letnem prehodnem obdobju). Določba 62. člena KP VIZ pa v vseh teh letih ostaja nespremenjena.

Izhajajoč iz sprememb pokojninske zakonodaje tako razlika iz 62. člena KP VIZ za moške in ženske ne sledi predstavljenim zakonodajnim trendom na tem področju. Zagovornik za razlikovanje med moškimi in ženskami v tej določbi več ne vidi več utemeljenega razloga.